

Pénzügyi tudatosság és Fenntartható pénzügyek – kérdőíves vizsgálat eredményei

Összefoglalás: A fenntarthatóság napjaink egyik legtöbbet használt fogalma. Már szinte teljesen beépült a mindennapjainkba. A világ országainak vezetői igyekeznek olyan új szabályokat alkotni, amelyek pozitív irányba mozdítják el a mérleget és mind nagyobb hangsúlyt kapnak a környezetkímélő technológiák, módszerek. A fenntarthatóság az új technológiák finanszírozásának köszönhetően már a pénzügyeinkre is mind nagyobb hatással van. Hazánkban is egyre több pénzügyi forrás elérhető, amely a fenntartható technológiákat támogatja. Ugyanakkor az nem egyértelmű, hogy a lakosság milyen mértékben látja át a pénzügyek és a fenntarthatóság kapcsolatát. Kutatásomban arra vagyok kíváncsi, a fiatal generáció, akik mindemellett a Dunaújvárosi Egyetem hallgatói is, mennyire értik a pénzügyi folyamatokat, mennyire tájékozottak a pénzügyek területén és mi jellemzi a pénzügyi tudatosságukat. A vizsgálat során külön kitérek a hallgatók fenntartható pénzügyi ismereteire és törekvéseire.

Kulcsszavak: Fenntarthatóság, fenntartható pénzügyek, hallgatói tudatosság.

Abstract: Sustainability is one of the most used concepts today. It is already almost completely integrated into our everyday life. Most of the countries' leaders of the world are trying to create new rules that shift the balance in a positive direction and more and more emphasis is placed on environmentally friendly technologies and methods. Thanks to the financing of new technologies, sustainability is already having an increasing impact on our finances. More and more financial resources are available in our country to support sustainable technologies. At the same time, it is not clear to what extent the population understands the relationship between finance and sustainability. In my research, I am interested in how well the young generation, who are also students of the University of Dunaújváros, understand financial processes, how informed they are in the field of finance,

* Dunaújvárosi Egyetem,
Társadalomtudományi Intézet
Email: keszia@uniduna.hu

[1] https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html

[2] <https://www.ksh.hu/sdg>

[3] Rodics K. (2020): *A klímaválság hatása a hazai élővilágra*. greenpeace.org/hungary/blog/7747/a-klimavalsag-hatasa-a-hazai-elovilagra/https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html, <https://www.ksh.hu/sdg>

and what characterizes their financial awareness. In the research, I specifically address the students' sustainable financial knowledge and aspirations.

Keywords: Sustainability, sustainable finance, student awareness.

Bevezetés

A lakosság pénzügyi ismeretei az elmúlt évtizedekben ugyan jelentősen növekedtek és szép lassan a fenntarthatósággal kapcsolatos legfontosabb fogalmakkal is mind többen tisztában vannak. A szélsőséges időjárási viszonyok kezdik felnyitni az emberiség szemét arra, hogy a környezetünkre, annak megóvására mind nagyobb hangsúlyt kell helyeznünk annak érdekében, hogy a környezet okozta károkat vissza tudjuk szorítani. A fenntarthatósággal a magyar kormány is mind aktívabban foglalkozik. Ennek az aktivitásnak egyik lépcsőfoka, hogy pénzügyi forrásokat különít el és juttat a gazdaságba, amelyek csak fenntarthatóság követelményeihez szigorúan kapcsolódó tevékenységekhez használhatók fel. Másik fontos lépése a kormánynak, hogy a lakosság pénzügyi ismereteit igyekszik bővíteni. Tanítják az általános iskolás generációt a legfontosabb pénzügyi ismeretekre, és bíznak benne, hogy ez a generáció felnőttként már sokkal tudatosabb pénzügyi döntéseket fog hozni, mint a szüleik. Másfelől pedig ez a generáció taníthatja a szüleit is tudatosabb pénzhasználatra.

A kérdőíves kutatásomban azt vizsgálom, hogy a pénzügyi ismeretek terén mennyire tájékozottak azok a fiatalok, akik korábbi tanulmányaik során már jelentős mennyiségű pénzügyi ismeretet gyűjtöttek. És vajon ezek az ismeretek kiterjednek-e a fenntarthatósággal kapcsolatos pénzügyi döntéseikre is vagy nem.

Fenntartható finanszírozás – pénzügyi kultúra

2015 szeptemberében a világ vezetői egy történelmi ENSZ-csúcstalálkozón, New Yorkban, elkötelezték magukat amellet, hogy véget vetnek a szegénységnek, megküzdjenek a klímaváltozással és harcolnak az igazságtalanság ellen. A 193 ország által egyhangúlag elfogadott 17 fenntartható fejlődési cél (SDG-k) a fejlődés új egyetemes mércéjét állította fel. A 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszer egyetemes és oszthatatlan, valamint mind a fejlődő, mind a fejlett országokat cselekvésre szólítja fel, ahogyan az embereket is, hogy véget vessenek a szegénységnek, kezeljék az egyenlőtlenségeket és 2030-ig megbirkózzanak a klímaváltozással. [1, 2]

Mára már mindenki számára nyilvánvaló tény, hogy az ökológiai és klímaválságot a fenntarthatatlan, pazarló, a természetet kizsigerelő emberi tevékenység okozta. Ebből az következik, hogy csak akkor remélhetünk változást, ha ezeket a pusztító gyakorlatokat sürgősen és alapjaiban átalakítjuk és fenntartható módon igyekszünk termelni és élni. [3]

A legtöbb szakirodalom a fenntartható fejlődést olyan folyamatként ill. szervezési elvként írja le, amely „kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövőendő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket.” [4]

A fenntarthatóságnak három, egymással szoros és bonyolult kölcsönhatásban lévő dimenziója van: gazdasági, szociális (társadalmi) és környezeti.) [5] A három dimenzió közül egyik vagy másik egyoldalú előtérbe helyezése helytelen. A gazdasági és társadalmi fejlődést a természeti környezet védelmével, sőt fejlesztésével egyidejűleg, összehangolt rendszerként kell megvalósítani. [6]

Az ENSZ 2015-ben elfogadott céljai megvalósíthatóságának alapvető feltétele a pénzügyi források biztosítása. [6] A fenntartható finanszírozás – a környezeti, társadalmi és irányítási tényezők integrálása a befektetési döntéshozatali folyamatba, amely az elmúlt évek trendi témája volt a pénzügyi piacokon, mivel a befektetők pénze ESG-fókuszú kötvényekbe, részvényekbe és portfóliókba áramlott. [7] A finanszírozás azáltal támogatja a gazdaságot, hogy forrást biztosít a gazdasági tevékenységekhez, végső soron a munkahelyteremtéshez és a növekedéshez. [8]

A fenntartható finanszírozás mind nagyobb érdeklődésre tart számot, hamarosan mainstream finanszírozássá válhat. Ezért minden piaci szereplő számára elengedhetetlen annak megértése, hogy a fenntartható pénzügyi eszközök hogyan működnek, hogyan használhatók fel a pénzügyi teljesítmény és a pozitív változási célok összehangolására. Sőt, mindenkinek meg kell értenie ezeket a fogalmakat, hogy felerősítse a társadalomra gyakorolt jótékony hatást, és megváltoztassa a lakossági befektetők befektetési szokásait. Ennek eredményeként a fenntartható pénzügyi ismeretek – azaz a fenntartható pénzügyi termékek megértése és azok fenntartható fejlődési célok előmozdítására való felhasználása – kulcsszerepet játszanak az ESG-tényezők pénzügyi döntésekbe való integrálásában. [9]

[4] ENSZ (1987): *Brundtland-jelentés*, https://hu.wikipedia.org/wiki/Fenntarthat%C3%B3_fejl%C5%91d%C3%A9s

[5] Kozma Dorottya Edina (2018): *A Fenntartható Fejlődési Célok (SDGs) és a GDP közötti kapcsolat vizsgálata*.

[6] Jancsovszka P. (2016): *Fenntartható fejlődési célok. Tájökológiai Lapok*, 14., (2.), Pp. 171–181.

[7] Munoz-Cespedes, E.–Ibar-Alonso, R.–de Lorenzo Ros, S. (2021): *Financial literacy and Sustainable Consumer Behavior*, <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/16/9145/htm>, Letöltés dátuma: 2022. 11. 17.

[8] EU (2018): *A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0097&from=EN> Letöltés dátuma: 2022. 11. 18.

[9] Krechovská, M. (2015): *Financial Literacy as a Path to Sustainability*. Available online: <http://www.fek.zcu.cz/tvp/doc/2015-2.pdf> (Letöltve 2022. 11. 17).

[10] Botos K.–Botos J.–Béres D.–Csernák J.–Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és a kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle*. https://www.asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2012/291_309_botos_es_tsai36.pdf?download=true, Letöltés dátuma: 2022. 11. 18.

[11] Béres D. (2013): A pénzügyi kultúra – mi is ez valójában? *Pénzügyi Szemle*, <https://www.penzugyi-szemle.hu/vitaforum/a-penzugyi-kultura-mi-is-ez-valojaban>, Letöltés dátuma: 2022. 11. 18.

[12] Bárczi J.–Zéman Z. (2015): A pénzügyi kultúra és annak anomáliái. *Polgári Szemle*, 2015. 11. (1–3.), Pp. 102–109.

[13] Jakócs K.–Németh E. (2017): A pénzügyi kultúra nemzeti stratégiái: tapasztalatok és tanulságok. *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás; A Nemzeti Köszolgálati Egyetem Közigazgatás-Tudományi Szakmai Folyóirata*, (1.), Pp. 196–211.

Annak ellenére, hogy a pénzügyi kultúra iránti igény az elmúlt 30 évben fokozatosan növekedett, igazi jelentőségére mégis a 2008-ban kibontakozott világméretű pénzügyi válság hívta fel a figyelmet. A Világbank nemzetközi intézményeinek szakértői által 2009-ben kiadott tanulmány megerősítette a pénzügyi ismeretek szükségességét, mert a tanulmány szerint az egyes pénzügyi termékek komplexitása olyan mértékeket ölt, hogy az azokban rejlő kockázatokat már a pénzügyekkel napi szinten foglalkozó szakemberek sem tudják pontosan felbecsülni. [10]

Fentiekből következik, hogy a pénzügyi kultúra kellő mértékű fejlettsége minden gazdasági szereplő együttes érdeke. Kutatásokkal alátámasztott, hogy mikro szinten, a nagyobb pénzügyi kultúrával jellemezhető háztartások és vállalkozások nagyobb valószínűséggel kerülnek el azokat a pénzügyi döntéseket, amelyek hátrányosak a számukra (drága hitelek, kevés megtakarítás, (házi) költségvetés-készítés és -tervezés hiánya). Makroszinten pedig vélhetően összefüggés van a pénzügyi kultúra szintje és a megtakarítások mennyisége között. Továbbá a nagyobb pénzügyi kultúrával rendelkező társadalmakban nagyobb a rendelkezésre álló megtakarítások mennyisége. [11]

A pénzügyi képzés – az OECD definíciója szerint – az a folyamat, melynek segítségével az egyének jobban megértik a pénzügyi termékeket és fogalmakat, információk, oktatás és/vagy objektív tanácsadás segítségével fejlesztik készségeiket és magabiztosságukat, így jobban felismerik a pénzügyi kockázatokat és lehetőségeket, megalapozott döntéseket hozhatnak, a pénzügyi jólétük és biztonságuk növelésére egy jól behatárolható kockázatvállalás mellett. [12]

Hazánkban leginkább a Magyar Nemzeti Bank 2008. évi megfogalmazása használatos a pénzügyi kultúra fogalmának meghatározására, amely szerint a „pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.” [12]

Az OECD 5 évente átfogó felmérést készít az országok lakosainak pénzügyi tudásáról és attitűdjéről. A 2010-es felmérés adatai szerint a magyar lakosság pénzügyi tudása a nemzetközi átlagnál magasabb szintű volt, ugyanakkor a tudás gyakorlati alkalmazásában már jóval gyengébbek voltak, mint az átlag. A 2015-ös újabb felmérés során az eredmények kedvezőtlen változást mutat-

tak, így az átlag alatt teljesítettünk a tudás tekintetében is. Továbbá kedvezőtlen változások figyelhetők meg a számlák fizetési késedelmében, csökkent a lakosság megfontoltsága, előrelátásának mértéke a pénzügyekben, és mind kevesebben készítenek otthon családi költségvetést. [13, 14, 15]MNB 2020; Kovács–Szóka 2020)

Ugyanilyen eredményeket hozott az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Nemzetgazdasági Minisztérium közös felmérése 2015-ben, amiből kiderült, hogy a lakosság pénzügyi tudásának fejlesztése nem elég hatékony és a korábbi törekvések nem járultak hozzá a pénzügyi kultúra fejlesztéséhez. [16]

A pénzügyi ismeretekkel kapcsolatos kedvezőtlen eredmények következtében a Magyar Kormány kiemelt stratégiai céljának tekintette a lakosság pénzügyi tudatosságának fejlesztését és 2017 októberében elfogadta a Parlament az „Okosán a Pénzzel!” 7 éves (2017–2023) Pénzügyi Tudatosság Stratégiát, amely 7 fő célt fogalmazott meg. Elsődleges célnak és feladatnak határozták meg, hogy a pénzügyi oktatás bekerüljön a Nemzeti Alaptantervbe és eljusson minden fiatalhoz. [17] Ezen stratégia jövő évben jár le és azt követően kerül sor majd egy átfogó felmérésre az elért eredményekről.

A kutatás módszertana

Abból az alapfeltevésből indult ki a kutatás, hogy a fiatal felnőttek pénzügyi tudása és megtakarítási hajlandósága, pénzügyi tudatossága továbbra sem éri el azt a minimális szintet, amely ahhoz lenne szükséges, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos kormányzati törekvések pénzügyi vonatkozásait megértsék és saját pénzügyi döntéseikben a fenntarthatósággal kapcsolatos tényezőket figyelembe vegyék, előtérbe helyezzék. Feltételezéseim alapján 2 hipotézist állítottam fel:

Hipotézis 1.: a hallgatók pénzügyi tudása nem elegendő ahhoz, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéseikben kedvezően tudjanak cselekedni.

Hipotézis 2.: a hallgatók fenntarthatósághoz kapcsolódó pénzügyekről, zöld pénzügyi eszközökről nem rendelkeznek megfelelő mennyiségű ismerettel.

[14] Magyar Nemzeti Bank–Pénzügyminisztérium–Pénziránytű Alapítvány (2020): A pénzügyi tudatosság fejlesztése segíti a családok anyagi biztonságát is. *MNB Sajtóközlönyek*. Letöltve 2020. szeptember 10-én az MNB weboldaláról: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/>

[15] Kovács T.–Szóka K. (2020): A pénzügyi kultúra és pénzügyi tudatosság helyzete. *XIV. Soproni Pénzügyi Napok*, 2020. okt. 1–2. Konferenciakötet. Pp. 104–112.

[16] Németh E.–Zsótér B.–Béres D. (2020): A pénzügyi sérülékenység jellemzői a magyar lakosság körében az OECD 2018-as adatainak tükrében. *Pénzügyi Szemle*, 65., (2.), Pp. 281–308.

[17] Magyarország Kormánya (2017): *Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája*. Letöltve 2020. szeptember 10-én a Kormány weboldaláról: <https://2015-2019.kormany.hu/download/5/39/21000/P%C3%A9nz%C3%BCgyi%20tudatoss%C3%A1g%20fejleszt%C3%A9s%C3%A9nek%20strat%C3%A9gi%C3%A1ja.pdf>

A hallgatók pénzügyi tudatosságának és ismereteinek felméréséhez egy kérdőív összeállítására került sor, amelynek lekérdezése 2022 októberében a Dunaújvárosi Egyetem azon hallgatói körében történt meg, akik az adott félévben a Pénzügytan alapismeretei tantárgy nappali és levelező képzésének hallgatói voltak. A kérdőív online formában, a MS Office platform Forms kérdőívkitöltő programjának segítségével készült és került kiküldésre. A kutatási kérdőívben 6 témakör köré épültek a kérdések.

A kutatásban 50 kérdést tettem fel 6 kérdéskörben:

- pénzügyi tudás,
- pénzügyi magatartás,
- pénzügyi tudatosságot befolyásoló tényezők,
- fenntartható fejlődés,
- zöld pénzügyek,
- demográfiai adatok.

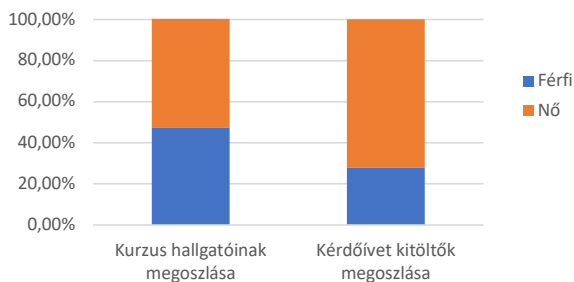
A kérdőívek kiküldése 2022 októberében történt, és 137 értékelhető kérdőív érkezett vissza a megadott határidőig. Az összes kérdőív megfelelt a követelményeknek és figyelembevételre került a kutatásban.

Kutatási eredmények

DEMOGRÁFIAI ADATOK

A kérdőívkitöltésre felkért hallgatók száma 167 fő volt, amelyből 137 fő töltötte ki a kérdőívet, tehát a hallgatók 82%-a mutatott hajlandóságot arra, hogy pénzügyi ismereteiről felmérést készítsen (1. ábra).

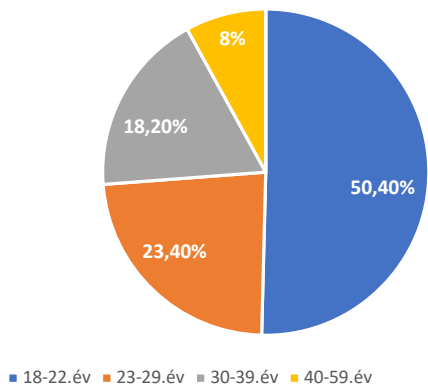
1. ábra. A kérdőívkitöltésre felkért és kérdőívet kitöltők nemek szerinti arányának megoszlása

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

Annak ellenére, hogy a kurzuson a férfi-nő arány közel azonos (47,3% férfi, 52,7% nő), a visszaérkezett kérdőíveken feltüntetett nemek szerinti megoszlás nem tükrözi a közel 50–50%-os megoszlást. A kitöltők 72,3%-a nő, 27,7%-a férfi volt. Vélhetően ennek az aktivitásnak hátterében az a tény áll, hogy a nők hajlandóbbak önkéntes segítséget nyújtani, kérdőíves kérdésekre válaszolni és önként felfedni magukról információkat, mint a férfiak. A visszaérkező válaszok kiértékelése során fontosnak tartottam azon változókat, amely a válaszadók életkorára kérdez rá (2. ábra).

2. ábra. A kérdőívkitöltők életkor szerinti megoszlása

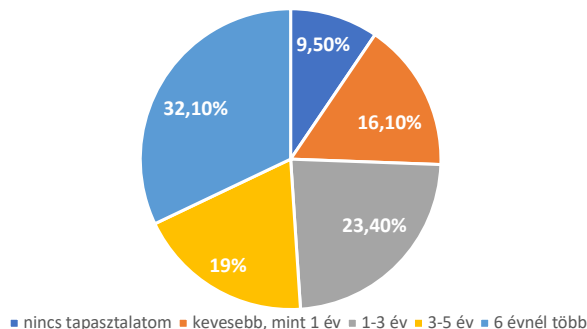
Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A kutatás során fontos szempont a megkérdezettek életkora, amely a pénzügyi ismereteik és pénzügyi tapasztalataik vizsgálata során eltérő eredményt mutathat. A válaszadó hallgatók fele (50,4%) 18–22 éves korosztályhoz tartozott, míg 23%-a 23–29 éves korosztályból, 18,2%-uk a 30–39 éves korosztályból és 8%-uk a 40–59 éves korosztályból került ki.

A visszaérkezett kérdőívek alapján elmondható, hogy a válaszadók több mint fele a Z-generáció tagja, de a Z- és Y-generáció együttesen szinte kiteszik az összes válaszadót (92%). Ebből következően a hallgatók döntő többsége részt vett a kormány pénzügyi ismereteket fejlesztő stratégiájában és korábbi tanulmányai során találkozott már a legfontosabb pénzügyi alapfogalmakkal.

A válaszadó hallgatók 35%-a 1. éves, 40,9%-a 2. éves, 24,1%-a harmad- és negyedéves hallgató volt.

A kérdőív rákérdezett a hallgatók munkatapasztalatára is (3. ábra).

3. ábra. A kérdőívkitöltők munkatapasztalata

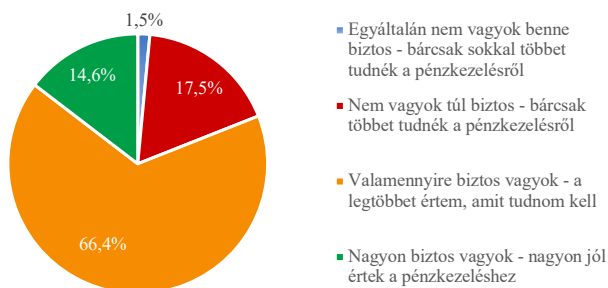
Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A válaszadók csupán 9,5%-a nem rendelkezett semmiféle munkatapasztalattal. Ők azok a hallgatók, akiknek saját bevételük nincs, így a pénzforrásuk csak a szülőktől, ösztöndíj stb. formában kapott pénzösszeg, melyet vélhetően viszonylag gyorsan el is költenek. A kitöltők 16,1%-ának kevesebb, mint 1 évnyi munkatapasztalata volt. Ez a tapasztalat lehet alkalmi munka, szakmai gyakorlat is. A kitöltők 74,4%-a azonban több, mint 1 évet dolgozott már, így ők rendelkeznek pénzügyi tapasztalatokkal mind a költség, mind a megtakarítás oldaláról. A válaszadók 32,1%-a több, mint 6 év munkatapasztalattal rendelkezik, vélhetően ők mindannyian levelezős hallgatók, akik amellet, hogy pénzügyi tapasztalatokkal rendelkeznek, valószínűleg találkoztak már pénzügyi döntéseik során a fenntarthatóság kérdéskörével is.

PÉNZÜGYI ISMERETEK ÉS PÉNZÜGYI MAGATARTÁS

A kérdőív első szakmai részében a hallgatók pénzügyekkel kapcsolatos általános ismereteire kérdeztem rá. A kutatási kérdőív első témakörében a válaszadókat arra kértem, hogy értékeljék saját pénzügyi tudásukat (4. ábra).

4. ábra. A válaszadók saját pénzügyi ismereteinek értékelése

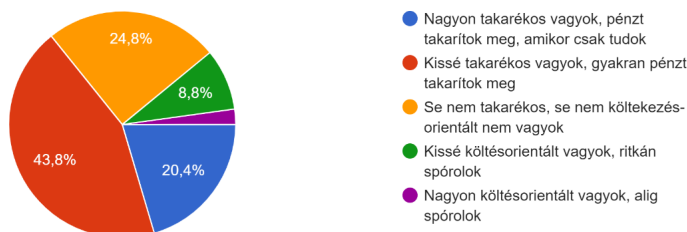

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A visszaérkezett válaszok alapján elmondható, hogy csupán néhány olyan hallgató volt, aki egyáltalán nem biztos a saját tudásában, és további ismeretekre lenne szüksége. 17,5% nem túl biztos a tudásában, 14,6% pedig nagyon biztos a saját tudásában és úgy érzi, ők nagyon jól értenek a pénzügyekhez. A válaszadók döntő többsége viszonylag jónak értékelte a pénzügyi ismereteit, de tudja, tapasztalja, hogy további ismeretekre lenne szüksége ahhoz, hogy még jobban el tudjon igazodni a pénzügyek világában.

A válaszadók jövőre vonatkozó tervei és lehetőségei szempontjából nagyon fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a hallgatók mennyire hajlandóak megtakarítani, ill. a megszerzett pénzeszközöket tartalékolni, vásárlásukat, fogyasztásukat tudatosan tervezni (5. ábra).

5. ábra. A válaszadók megtakarítás- vagy költekezés-orientáltsága

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A válaszadók 20,4%-a tartja magát nagyon takarékosnak, aki igyekszik minél több pénzt tudatosan megtakarítani valamilyen későbbi cél megvalósítása érdekében. Ugyanakkor ebbe a csoportba tartoznak azok a válaszadók is, akiket gyerekkoruktól kezdve tudatosan a spórolásra, megtakarítási hajlandóságra neveltek, amely mintát vagy a szülőktől másolják, vagy korábbi tapasztalataik motiválják őket. A megkérdezettek 43,8%-a figyel a megtakarításaira, ha lehetősége van rá, de ezek a megtakarítások nem olyan nagy mértékűek, mint az előző csoport tagjainál. Ők alkotják azt a csoportot, akik tudatosan spórolnak valamely későbbi nagyobb beruházásuk megvalósítására (pl. lakás, autó, utazás stb.), de a spórolás nem központi gondolat náluk már.

Ezzel szemben volt néhány válaszadó (3 fő), akik rendkívül költséorientáltaknak ítélik saját viselkedésüket, ami a főleg vásárlásokban és pénzköltésben nyilvánul meg. Ők azok, akik nehezen takarítanak meg pénzt, ill. vélhetően folyamatosan pénzügyi problémákkal küzdenek majd felnőtt éveik alatt. Ezt a csoportot erősíti a válaszadók 8,8%-a, aki úgy érzi, hogy inkább költséorientált, és ritkán takarít meg, de mégsem olyan erős ez a költségi vágy, mint az előbb említett 3 fő alkotta nagyon költséorientált csoportnál.

PÉNZÜGYI TUDATOSSÁG

A pénzügyi ismeretek nagyon fontos kérdés akkor, amikor a lakosság pénzügyi tudatosságát vizsgáljuk. A pénzügyi tudatosság vizsgálata során pedig elsőként azt kell megvizsgálni, hogy a tapasztalatok honnan származnak és vajon mennyire mélyen gyökereznek (6. ábra).

6. ábra. Viselkedési formák pénzügyi döntések alkalmával a családban

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

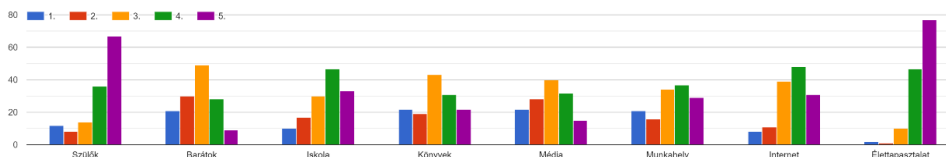
A kutatási kérdések egyike rákérdez arra, hogy a válaszadók otthonról, a családból milyen tapasztalatokat szereztek a pénzügyi döntések meghozatala kapcsán, vajon a szülők tudatosan bevonták-e gyermekeiket a fontosabb döntésekbe és ezzel irányt mutattak-e számukra. Esetleg otthonról nem sikerült jó tapasztalatokat hozni és a pénzügyi ismereteket leginkább az életből vett tapasztalatok adják. A válaszadás során több opciót is megjelölhettek a kitöltők.

A megkérdezettek 51,1%-a vallotta azt, hogy otthon a szülők nyíltan beszéltek a pénzügyi dolgokról. 35,8%-uk véli úgy, hogy a szülei kifejezetten megtanították nekik a legfontosabb pénzügyi témákat. 27,7%-ukat a szülei bevonták a főbb pénzügyi döntések meghozatalába.

25,5%-a a válaszadóknak otthon nem sokat hallott a szülei pénzügyeket érintő beszélgetéséből, a döntésekbe nyíltan nem vonták be őket, ugyanakkor a példájukból sokat merített és elsajátított, amit a saját döntéseinél hasznosít.

A 2008-as gazdasági válság óta külföldön, de hazánkban is mind nagyobb hangsúlyt helyeznek az oktatáspolitikán belül a pénzügyekkel kapcsolatos ismeretek erőteljesebb fejlesztésére. A következő kérdésnél arra keresem a választ, hogy az egyes résztvevők milyen hatással voltak a válaszadók pénzügyi ismereteinek növelésére. Az 1-el jelölt értéknél semennyit, míg az 5-tel jelölt értéknél sokat segítettek a fejlődésben az egyes szereplők (7. ábra).

7. ábra. Válaszadók pénzügyi ismereteinek származási helye

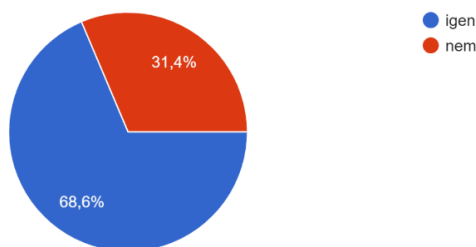
Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A válaszadók visszajelzései alapján a legtöbb segítséget pénzügyi ismereteik megszerzésében az élettapasztalatokból merítették a válaszadók, mellette pedig a szülőktől érkezett a legtöbb segítség. Az eredmények alapján viszonylag sok segítséget kaptak még az iskolai oktatás során, de az interneten, és a munkahelyen is szereztek tapasztalatot. Vízonylag kevesen voltak azok a válaszadók, akik elsősorban a barátoktól szerzett ismeretekre alapozzák saját tudásukat.

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEL KAPCSOLATOS ISMERETEK

A megtakarítási hajlandóság mellett az is fontos kérdés, hogy a hallgatók vajon rendelkeznek-e az alapvető ismeretekkel a fenntarthatóság témakörében. Vajon van-e mire építkezni akkor, amikor az új, fenntarthatósági törekvéseket támogató pénzügyi termékek és a hagyományos, környezetet sok esetben sokkal nagyobb mértékben károsító pénzügyi lehetőségek, pénzügyi befektetések közül kell majd választaniuk. (8. ábra)

8. ábra. Válaszadók ismerete a „fenntartható fejlődés” fogalmáról

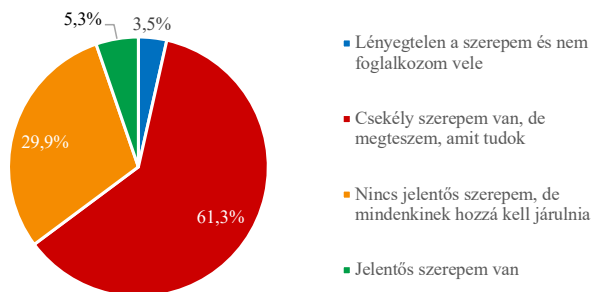

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A megkérdezett válaszadók 68,8%-a ismeri a fenntartható fejlődés fogalmát és tisztában van a fogalom mögött lévő valós tartalommal. Azaz a megkérdezettek 1/3-ához még nem jutott el az évek óta zajló lakossági tudatosítás, ami a jövőnket, az élhető környezetünket érinti.

A környezet állapotának romlásával kapcsolatos személyes felelősség kérdésében a megkérdezettek 59,9%-a érzi úgy, hogy van szerepe, 11,6%-a gondolja azt, hogy semmiféle szerepet nem játszanak az ő cselekedetei, míg a megkérdezettek 21,5%-a nem gondolkodott el a kérdésen. A személyes felelősség kérdésére adott válaszokat a következő, 9. ábra mutatja be.

9. ábra. Személyes felelősség megítélése a fenntarthatóság kérdésében

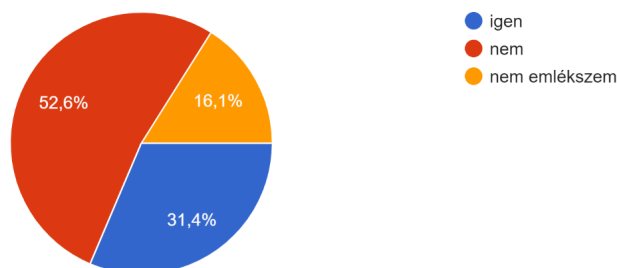

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A válaszadók 61,3%-a úgy gondolja, hogy csekély a saját szerepe a fenntarthatósággal kapcsolatos törekvésekben, de lépéseket mégis tesz. A kitöltők 29,9 %-a gondolja azt, hogy annak ellenére, hogy nincs jelentős szerepük a környezet állapotának javításában, mégis mindenkinek közösen, együtt kell cselekednie azért, hogy elérjük céljainkat.

ZÖLD PÉNZÜGYEK

A fenntarthatósági törekvések egyik alappillére, hogy a megvalósításhoz elegendő pénzeszköz álljon rendelkezésre. Ezek a pénzeszközök egyfelől származhatnak az adott országok kormányaitól és a bankoktól, de a magánbefektetői tőke nélkül elképzelhetetlen a megvalósulásuk. A megtakarítók, a fogyasztók sok esetben nincsenek is tudatában azzal, hogy döntéseikkel milyen erőteljesen támogatják vagy hátráltatják a fenntarthatóság ügyét. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy minél többen tisztában legyenek a zöld pénzügyi eszközök fogalmával, jelentőségével, főbb megjelenési formáival, felhasználási területeivel. A kérdőív „Zöld pénzügyek” blokkja ezekre a témákra kérdezett rá (10. ábra).

10. ábra. Válaszadók ismeretei a zöld pénzügyek fogalmáról

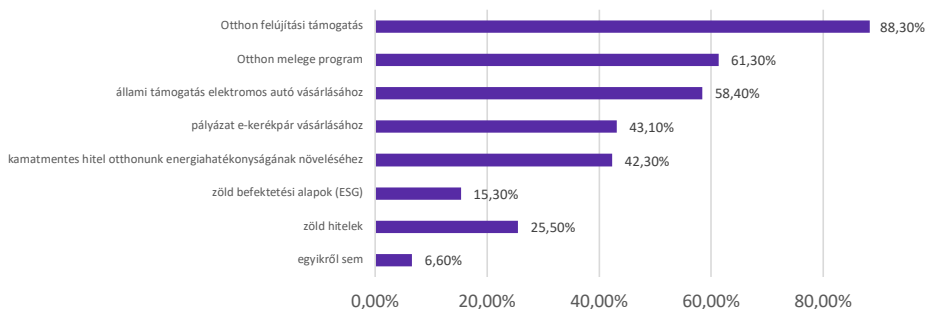
Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A 10. ábra alapján elmondható, hogy a megkérdezettek közel fele tudja csak azt, hogy a zöld pénzügyek kifejezés mit jelent. Ez az arány várható volt azok után, hogy a válaszadók 2/3-a van csupán tisztában a fenntartható fejlődés fogalmával. Mivel a zöldpénzügyek-fogalom kifejezetten újnak tekinthető, ezért az 50% feletti arány még viszonylag jónak is mondható. Különösen abban a relációban igaz ez az állítás, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a kérdőívet elsősorában nagyon fiatalok, többségében a Z-generációhoz tartozó fiatalok töltötték ki, akik viszonylag kevés pénzügyi tapasztalattal rendelkeznek, és többnyire csak elméleti ismeretekkel rendelkezhetnek a pénzügyek terén.

A visszajelzések szerint a válaszadók többsége (75,9%) hajlandóságot mutat a döntései során a fenntarthatósággal kapcsolatos tényezőket is figyelembe venni és olyan termékeket választani, ami a fenntarthatósági célkitűzéseket komolyan veszi, olyan munkahelyen dolgozni, ahol a fenntarthatósági elveket betartják.

A témában kíváncsi voltam arra is, vajon a válaszadók ismernek-e hazánkban ismert és népszerű, ill. kevésbé ismert zöld pénzügyi eszközök közül néhányat vagy sem? Ezen kérdés segítséget nyújthat abban is, vajon a családi pályázati lehetőségek háttérét ismerik-e, hallottak-e róluk korábban. A megkérdezettek pénzügyi termékekkel való tényleges ismereteiket a 11. ábra mutatja.

11. ábra. Válaszadók ismeretei a hazánkban megtalálható főbb zöld pénzügyi eszközökről

Forrás: kérdőíves adatgyűjtés, 2022.

A visszaérkezett válaszok alapján sokan, a kitöltők 88,3%-a hallott már a kormány által indított Otthonfelújítási támogatásról, 61,3%-uk az Otthon melege programról, 58,4%-uk az elektromos autók vásárlását támogató pályázatról.

Annak ellenére, hogy a kitöltők számához viszonyítva magas azon válaszadók aránya, aki a lehetőségként megjelölt, zöld fejlődést segítő állami projektek valamelyikét ismeri, ennek ellenére a fenntarthatóság jelentését mégsem tudták. Ebből következtetni lehet arra, hogy a zöld pénzügyi eszközök közül megjelöltek többségénél a válaszadóknak kevés fogalmuk van arról, hogy valójában milyen célokat szolgálnak ezek az eszközök és miért ad lehetőséget a kormány arra, hogy ezeket a modern fejlesztéseket végrehajtsák az állampolgárok. Ezen vélekedést támasztja alá az a tény is, hogy a válaszadók csupán ¼-e (25,5%) hallott már a zöld hitelekről és csupán 15,3%-nak van tapasztalata a zöld befektetések világában is.

Véleményem szerint a kapott eredmények jól tükrözik, hogy a megkérdezett hallgatók többségének nincsenek ismeretei a fenntartható pénzügyek tárgykörben, vagy a meglévő ismereteik elég felületesek valójában. A kormány által tett lépések, amelyek a pénzügyi ismeretek fejlesztésére irányultak, vélhetően kis mértékben érzékelhető, ugyanakkor a zöld pénzügyek fontosságával és szükségességével még csak kevesen vannak tisztában. Ezen a téren komoly erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a lakosság célirányosan tudjon fellépni a környezet megóvására irányuló küzdelemben.

Összegzés

Az ENSZ környezetvédelmi célkitűzései, az EU „Fit for 55” vállalása, a Magyar Kormány fenntarthatósággal kapcsolatos döntései évek óta befolyásolják a kormány, a vállalkozások és a lakosság döntéseit és pénzügyeit. Ez az irány, a pénzügyeket érintő döntések volumene, a jövőben még erősödni is fog.

Számtalan kormányzati lépés történt annak érdekében, hogy az EU által előírt célok Magyarországra eső részét teljesíteni tudjuk. Azonban ezen vállalások jelentős része pénzügyi eszközök meglétét teszik szükségessé.

Az már régóta egyértelmű a törvényalkotók és a pénzügyi szakemberek előtt is, hogy a vállalkozások és a lakosság bevonása elengedhetetlen, mind a környezetkímélőbb termékek kínálata, mind a fogyasztása oldaláról; másfelől pedig a beruházások megvalósításához a magántőke bevonása elengedhetetlen. Ahhoz azonban, hogy a magánszféra a döntések meghozatalakor a fenntarthatóságot támogató szempontokat is figyelembe tudja venni, megfelelő tudással és ismerettel kell, hogy rendelkezzen.

Kutatásomban 2 hipotézist állítottam fel, amelyeket célul kitűzve vizsgáltam meg a hallgatók pénzügyi attitűdjét és zöld pénzügyekkel kapcsolatos ismereteit.

Az 1. *hipotézis*ben azt állítottam, hogy a hallgatók pénzügyi tudása nem elegendő ahhoz, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéseikben kedvező döntést tudjanak hozni. A hallgatók saját bevallásuk szerint többnyire tisztában vannak a pénzügyi alapokkal, de saját véleményük szerint is további ismeretekre, tudásuk mélyítésére lenne szükségük ahhoz, hogy sikeresebben el tudjanak igazodni a pénzügyekben.

A 2. *hipotézis*ben azt állítottam, hogy a hallgatók fenntarthatósághoz kapcsolódó pénzügyekről, zöld pénzügyi eszközökről nem rendelkeznek megfelelő mennyiségű ismerettel. A kérdőíves megkérdezésem alapján elmondható, hogy a válaszadók (akik többségében a Z-generáció tagjai) tisztában vannak a fenntarthatóság fogalmával, céljaival, de a fenntarthatóságot támogató zöld pénzügyi eszközök fogalmát, lehetséges eszközöket kevesen ismerik, továbbá a kormányzati zöld fejlesztések mögöttes célját nem értik, azt a fenntartható fejlődési célkitűzésekkel összekapcsolni nem tudják.

Kutatási eredményekből következik, hogy a fiatal magyar lakosok többsége – de sok esetben az idősebb korosztály sem – nem rendelkezik elegendő pénzügyi ismerettel ahhoz, hogy a felelősségteljes, fenntarthatósági célokat szolgáló pénzügyi döntéseket tudjanak meghozni.

Mindaddig, amíg a lakosság nem látja át a kormányzati lépések mögöttes célját és indokát, a sok esetben drágább pénzügyi termékekbe történő beruházás által előidézett környezeti hasznot, addig nehéz könnyen fellépni egy jó cél érdekében és sikerre vinni azt.